

Handlingsplan arbetsmarknadsåtgärder

I slutet av 2019 lyftes förslag om att sätta samman en handlingsplan för en nedåtgående konjunktur. Då med den konjunkturedgång som syntes. Ett uppdrag lämnades till kommundirektören att samordna utformandet av handlingsplanen. Arbetet påbörjades med ambitionen att handlingsplanen skulle införlivas i strukturen och upplägget för ”från förskola till jobb”. Corona och tillika den arbetsmarknadskris som uppkommit är ett helt annat läge än det som skönjdes i början på året. Utformningen av handlingsplanen har därför fått en annan vinkling och är gjord utifrån ett annat utgångsläge. Åtgärder för unga och sommaren 2020 har redan hanterats (2020-05-06 § 106) med beslut om en ökning av platser i feriepraktik, UngDrive samt införandet av 15 kommunala sommarjobb för unga.

Inledning

Redan i slutet på 2019 kunde en avmattning ses på arbetsmarknaden med ökande arbetslöshet och försörjningsstöd. Trenden förstärktes efter årsskiftet. Effekterna av Covid-19 gör att det accelererar ytterligare. Detta sker samtidigt som det sker ett avgörande skifte för arbetsmarknadspolitiken. Den pågående reformeringen är oroande då Arbetsförmedlingen drastiskt minskat på sin egen verksamhet och oron från framför allt de mindre kommunerna av en minskad lokal närvaro. Med detta följer också farhågor om att bristen på närvaro ytterligare förskjuter ansvaret till kommunerna med övervältring av kostnaderna som kan uppstå. Vår bedömning är att det kommer att ta lång tid innan arbetsmarknaden återhämtar sig och att lokala proaktiva åtgärder behövs för att stödja individer och minska de ökade kostnader som annars blir en självklar effekt för kommunen.

Prognosen i början på året 2020

Då nämndes en dämpad jobbtillväxt med ökande arbetslöshetssiffror för 2020-2021. En arbetslöshet i slutet på 2021 prognostiserades till 7,4 procent. Unga och utrikesfödda var två utsatta grupper som lyftes fram. För många kommuners ökande försörjningsstöd angavs avmattningen och Arbetsförmedlingens minskade service som skäl. Den minskade servicen gör också att färre beslut tas vilket ytterligare förskjuter kostnader då individerna mister den försörjning programmen ger. Även Försäkringskassans allt hårdare tolkningar förstärker ytterligare en statlig övervältringseffekt där försörjningsstödet tidigare tänkts vara det yttersta skyddsnetet.

Prognosen under våren 2020

Pandemin har haft stark påverkan på arbetsmarknaden med höga varseltal och ett stigande antal arbetslösa. Antal varsel under mars 2020 överträffar varseltopparna under krisåren 1992 och 2008. Läget på arbetsmarknaden är allvarligt och den fortsatta utvecklingen pekar på en arbetslöshet under sommaren 2020 på en bit över 10 procent. Efter att hotell- och restaurangbranschen inledde varselvågen ser vi nu att det den senaste månaden är tillverkningsindustrin som drabbas med mycket stark lokal påverkan i Vaggeryds kommun. Våra utsatta grupper är alltid de som drabbas först vid avmattning vilket syns i statistiken.

Vaggeryd

Vaggeryd är en av de kommuner i länet där arbetslösheten ökar mest. Vaggeryd hade i april en total arbetslöshet på 5,7 procent. Det är en ökning med 1,9 procentenheter jämfört med samma tidpunkt i fjol. Sett till antalet personer betyder det att 412 av 7 151 invånare i åldern 16 till 64 år i Vaggeryds kommun var inskrivna som arbetssökande (143 fler än i april i fjol). Det är nionde månaden i följd som arbetslösheten stiger i Vaggeryd.

Arbetslösheten bland utlandsfödda var 14,9 procent i Vaggeryd under april månad, vilket motsvarar 231 personer. Sedan augusti 2019 har arbetslösheten bland utlandsfödda ökat från 12,0 till 14,9 procent. Medan arbetslösheten bland utlandsfödda alltså ökar i Vaggeryd så står den stilla i Jönköpings län.

Precis som den totala arbetslösheten stiger arbetslösheten även bland unga. I mars var 10,9 procent av 18-24 åringarna inskrivna som arbetssökande (motsvarande 80 personer). Mäter vi antalet inskrivna ser vi en ökning med 36 personer det senaste året. I och med den senaste månadens uppgång har de ungas arbetslöshet i Vaggeryd stigit sju månader och ligger dessutom högre än länsgenomsnittet. Även långtidsarbetslöshet och situationen för utsatta grupper förvärras.

Utsatta grupper

Det finns grupper som har en utsatt ställning på arbetsmarknaden. Här ingår utomeuropeiskt födda, personer med endast förgymnasial utbildning, unga, personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga samt äldre inskrivna arbetslösa. Startsträckan för att komma ut i arbete är ofta längre för dessa personer och det krävs mer aktiva åtgärder för att korta ned tiden i arbetslöshet. Utlandsfödda kvinnor sticker ut som en grupp där startsträckan till arbete varit extra lång. Cirka 27 procent står utanför arbetsmarknaden idag. Högkonjunkturen har varit gynnsam för dessa grupper men när det nu vänt är det också de som först får lämna arbetsmarknaden.

Klivet in på arbetsmarknaden är stort och svårt för de som tillhör de utsatta grupperna och det riskerar nu att bli ännu svårare i spåren av Coronakrisen. Etableringsprogrammet drabbas också av både Covid-19 och Arbetsförmedlingens minskade service. Fler än tidigare riskerar att lämna etableringen utan försörjning och ytterligare belasta försörjningsstödet.

Vi vet av erfarenhet att när konjunkturen vänder så är det dels oftast ”sist in – först ut” som gäller men också att det är utsatta grupper som får lämna arbetsplatserna först. Dit hör utlandsfödda, unga, människor med funktionshinder etc. Det är också de grupperna som har svårast med inträde eller återinträde på arbetsmarknaden.

Drygt 5 procent av de sysselsatta har arbeten utan krav på särskild yrkesutbildning, så kallade enkla jobb. Vilka som har enkla jobb har förändrats över tid. Andelen kvinnor har minskat medan andelen som är födda utomlands har ökat. År 2015 var 37 procent av de med enkla jobb utrikesfödda. I hela befolkningen var motsvarande andel 21 procent. Vi vet att huvuddelen av de enkla jobben finns inom de branscher som nu krisar på grund av Covid-19. Det gäller hotell-och restaurang men också inom delar av bemanningsbranschen.

Eftersom allt fler skrivs in som arbetslösa hamnar dessa grupper ytterligare efter då hög arbetslöshet förstärker undanträngningseffekterna. När arbetsmarknaden åter svänger kommer dessa grupper få ytterligare problem då kompetenskraven vid en återgång till bättre konjunktur förstärks.

Arbetsförmedlingen

I omvälningsarbetet på Arbetsförmedlingen har en halvering av personalen skett och den mobilisering man just nu gör är för att hantera inskrivningen av arbetslösa. Det innebär att resurser som i dag arbetar lokalt omfördelas till Arbetsförmedlingen Direkt och de digitala tjänsterna. Det finns en klar tendens att Arbetsförmedlingen i lägre utsträckning än tidigare beviljar insatser. Arbetsförmedlingen använder sina aktiva åtgärder mindre. Medel som avsatts för att möta krisen kommer enligt generaldirektören ej att kunna användas då man saknar personal för att skriva in i arbetsmarknadsutbildningar och andra åtgärder.

Detta sker samtidigt som den lokala närvaron behövs som allra mest. Det vilar på Arbetsförmedlingen ett stort ansvar att skapa lokal förankring men också ett behov av central politisk transparens så att kommunerna ges tillgång till långsiktiga planeringsförutsättningar. Just nu finns inga signaler om att Arbetsförmedlingen tänker vidta några ytterligare åtgärder såsom omställningspaket eller vidgade program.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) lyfter i sin rapport fram att ökningen av ekonomiskt bistånd delvis beror på bristande stöd från Arbetsförmedlingen.

Konsekvenser av att vara arbetslös

För första gången på länge är prognosen att många unga kommer gå direkt ut från gymnasiet till arbetslöshet. Detta utan att ha haft en möjlighet att kvalificera sig till de trygghetssystem som välfärden är uppbyggd på – vilket tyder på att välfärdseffekterna kan bli betydande. Arbetslöshet påverkar familjer i sin helhet. Ungdomar med arbetslösa föräldrar löper en betydligt högre risk än andra att hamna utanför både arbetsmarknad och studier och arbetslöshet kan gå i arv på arbetsmarknaden.

Ungdomsarbetslöshet är ett folkhälsoproblem där risken finns att arbetslösa ungdomar får dras med bestående ohälsa genom livet. Arbetslöshet påverkar alltså hälsan men hälsan påverkar också risken för arbetslöshet. Sambandets riktning kan variera beroende på vilka människors som berörs och vilka hälsoförhållanden som undersöks. Det finns dock betydligt fler studier som visar att arbetslösheten leder till ohälsa snarare än att ohälsan leder till arbetslöshet. Här är sambandet mellan arbetslöshet och nedsatt psykisk hälsa särskilt tydligt. Arbetslöshet ökar också risken för olika former av riskbruk (alkohol, narkotika, rökning etc.)

Arbetslöshet belastar inte bara individen, familjen, hälso- och sjukvården och socialtjänsten utan har också en konkret prislapp. Det handlar om produktionsförluster (tapp av människors arbetsinsatser), reella kostnader (olika insatser/åtgärder när samhället måste gå in och hjälpa människor) och finansiella kostnader (när samhället försörjer människor).

Näringslivet

Företag inom servicebranschen och turism samt små och medelstora företag med kort uthållighet (svag likviditet/soliditet) drabbas extra hårt när allt bromsar. Inom vissa sektorer står det i stort sett still och förväntningen är att en hel del av de mindre företagen i kommunen inte kommer att klara av detta. Permitteringar, varsel och konkurser förväntas och har redan påbörjats.

Småföretagen med mindre än 50 anställda är den största arbetsgivaren i kommunen och den stora majoriteten av småföretagen är ägarledda företag inom industribranschen. Dessa företag inom tillverkning och utvinning står för 36 procent av sysselsättningen i Vaggeryd. Jämfört med 23 procent i länet och 11 procent i riket. Vaggeryd har en hög grad av branschkoncentration – alltså är i stor utsträckning beroende av en viss bransch. Vaggeryd ligger på en 28:e plats bland de kommuner som har högst grad av branschkoncentration i riket. Detta innebär i sin tur att en negativ och långvarig påverkan på industrin kan komma att slå extra hårt i Vaggeryd.

Ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd utgör det yttersta skydds nätet för att garantera den enskilde en skälig levnadsnivå när andra möjligheter till egen försörjning är uttömda. Insatserna inom ekonomiskt bistånd har två tydliga uppdrag; att tillsammans med individen jobba och motivera till att finna vägar till självförsörjning och att utreda och pröva rätten till bistånd under tiden.

Antalet biståndshushåll i riket minskade år 2018 men ökade under 2019. Det innebär att den nedåtgående trenden som varat under en period var bruten. Antalet biståndshushåll har i Vaggeryd ökat succesivt under 2019. Av länets 13 kommuner ses en ökning av antal hushåll i 12. Budgetmässigt innebär detta att utbetalt ekonomiskt bistånd har ökat med nästan 30 procent mellan januari till mars 2020 jämfört med 2019.

Försörjningshinder anger den direkta orsaken till att någon vuxen i hushållet är förhindrad att försörja sig själv och sin familj. År 2019 var drygt hälften av försörjningshindren arbetslöshetsrelaterade. Sedan 2018 har de arbetslöshetsrelaterade försörjningshindren ökat och orsaken till dessa, något ökande siffror bedöms vara en nedåtgående konjunktur på arbetsmarknaden men också att etableringsersättningen inte ökat eller justerats sedan införandet 2010. Det gör att stora barnfamiljer allt oftare blir berättigade till kompletterande försörjningsstöd.

Under 2019 noterades ytterligare ökning som förklaras med att en del av de som lämnade etableringen inte blivit självförsörjande. Normalt är den här gruppen kvalificerad till insatser genom arbetsmarknadspolitiska program med aktivitetsstöd. I en undersökning uppger dock nästan hälften av kommunerna att en av orsakerna till kostnadsutvecklingen är att Arbetsförmedlingen i lägre utsträckning än tidigare beviljar insatser. När Arbetsförmedlingen inte tar beslut uteblir den statliga ersättningen till individen vilket påverkar arbetslösas möjligheter till egen försörjning.

Det utflöde, det vill säga det normala flöde där sökande enbart tillfälligt eller periodvis behövt bistånd för att sedan gå vidare till arbete har helt stannat upp. Det leder till att bidragsperioderna blir avsevärt längre. Inflödet av nya ärenden ökar och en viss andel kan man se är direkt Coronarelaterad. Prognosen är dock att krisen inom en snar framtid kommer påverka inflödet mer påtagligt.

Ekonomiskt bistånd påverkas inte enbart av arbetsmarknadsläget utan även andra trygghetssystem påverkar. Det tredje vanligast förekommande försörjningshindret 2019 var sjukskrivning med läkarintyg. Här märks konsekvenserna av att personer som är sjukskrivna inte får sin ersättning genom Försäkringskassan.

Det finns också en koppling mellan väl fungerande lokala arbetsmarknadsåtgärder och låg arbetslöshet. Målgruppen för de kommunala arbetsmarknadsåtgärderna är de som står långt ifrån arbetsmarknaden. Vaggeryd har haft ett strategiskt arbete under lång tid med aktiva åtgärder, utbildningar och specifikt riktade tjänster i syfte att begränsa behovet av ekonomiskt bistånd. Men det kommer vara tydligt framöver att en märkbar avmattning på arbetsmarknaden påverkar. De som nyligen fått arbetet blir utan, svagare grupper har en tendens att få lämna först och nyanställningarna minskar. Det blir svårare att matcha till arbete. Volymökningen påverkar både försörjningsstödet nivåer men även handläggningen. Risken är att volymökningen gör att handläggningen nödgas fokuserar på att utreda och besluta om försörjningsstöd och att det andra arbetet; att tillsammans med den enskilde arbeta mot dennes egna långsiktiga försörjning behöver prioriteras ner.

Generellt ligger dock Vaggeryd fortfarande väl till om de olika parametrarna jämförs i länet och i riket. Vaggeryd har de senaste åren haft mycket goda siffror och bedömningen är att det nu kan vara en återgång till ett normalläge. Men det krävs åtgärder för att normalläget inte ska tippa över till ett resultat som, även i relation till övriga kommuner, är en negativ utveckling.

Arbetsmarknadsanställningar

Arbetsmarknadsanställningar, eller arbetsmarknadspolitiska anställningar, omfattar särskilda (oftast tidsbegränsade) anställningar. Det finns ett urval av subventionerade anställningsformer varav en del enbart kan finnas inom den offentliga sektorn medan till exempel Nystartsjobb och lönebidragsanställningar kan finnas hos alla arbetsgivare.

Begreppet Valfärdstjänster är ett kommunalt begrepp och inte en åtgärd som beslutas av Arbetsförmedlingen. Det är kommunen som helt avgör vilka som ska erbjudas tjänsterna och har då kunnat begränsa de sökande till de med försörjningsstöd och med möjlighet till någon typ av anställningsstöd på arbetsförmedlingen. De som har haft valfärdstjänster har kunna ansluta sig till arbetslöshetskassan och under ett år uppfylla arbetsvillkoret för ersättning vid arbetslöshet. Extratjänst å andra sidan beslutas helt av Arbetsförmedlingen och är inte en a-kassa grundande anställning. Både Valfärdsanställda och Extratjänstanställda, anställs i kommunen på det så kallade beredskapsavtalet och har avtalsenlig lön. Tjänsterna löper som regel i 12 månader.

Arbetsmarknadsanställningar räknas som en bra och kostnadseffektiv insats för den kommunala ekonomin men också för individen. Erfarenheter i kommunerna har visat att det är viktigt för arbetssökande med en svagare anknytning till arbetsmarknaden att få visa upp sina kunskaper via en subventionerad anställning, för att senare få en bättre förankring på

arbetsmarknaden. Anställningarna ska vara riktade till de grupper som står längst från arbetsmarknaden och inte till de som skulle ha anställts ändå. Många kommuner ger därför numera enskilda med ekonomiskt bistånd möjlighet att söka särskilda tidsbegränsade anställningar som tillskapats för att arbetsökande ska få arbetslivserfarenheter och referenser som underlättar deras etablering på arbetsmarknaden.

Välfärdstjänsterna infördes 2014 i kommunen och anställningskostnaden har växlat mellan åren beroende av Arbetsförmedlingens ersättningssystem. I dag kostar en välfärdsanställning i snitt 136 000 kr på helår (beräknat på de sex tjänster som är igång nu) och uträkningar visar att det lönar sig ekonomiskt för en kommun med den här typen av anställningar där försörjningsstöd byts mot en lön. Då är det dessutom inte heller inräknat att en anställd betalar kommunalskatt vilket en individ med försörjningsstöd inte gör. Den ovärderliga sociala betydelsen och samhällaspekterna av att komma ur ett bidragsberoende och istället ha lön har inte heller räknats med. Vid en uppföljning av de 49 välfärdsanställningarna som är avslutade i Vaggeryd sedan införandet 2014 så har fem varit aktuella på ekonomiskt bistånd efter avslutad anställning. Sammanfattningsvis är anställningen långsiktigt lönsam för både kommunen och den enskilde.

När Extratjänster infördes var syftet att ge arbete med anställningsstöd för dem som deltagit i jobb- och utvecklingsgarantin i 450 ersättningsdagar (fas 3). Nyanlända tillkom som målgrupp för extratjänster i december 2016. Arbetsgivaren får ersättning med nästan 100 procent av lönekostnaden. Även i den gruppen har en stor andel gått vidare till reguljära anställningar. I dagsläget är 10 Extratjänster igång och ambitionen är att öka till 15 under året.

Utbildningssystemet

När det gäller arbetslöshet och omställning är utbildning en viktig pusselbit. En betydande del inom ramen för förändringarna på det arbetsmarknadspolitiska området är att tillgodose utbildningsbehovet inom det reguljära utbildningssystemet istället för arbetsmarknadsutbildningar. Det reguljära utbildningssystem ska då ha en mycket tydligare koppling till kompetensförsörjningen. Detta är en del av Arbetsförmedlingens reformering som hittills inte varit så uppmärksam. En utmaning i detta kan bli att det uppstår ett glapp i systemet i absolut sämsta tänkbara läge. Antalet som deltagit i Arbetsförmedlingens yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningar har blivit färre och färre då ambition varit att minska arbetsmarknadsutbildningen och förskjuta utbildningarna mot det reguljära utbildningssystemet.

En arbetsmarknadsutbildning har som tydligt syfte att göra en person mer attraktiv på den aktuella arbetsmarknaden och är ofta skraddarsydd tillsammans med en specifik arbetsgivare och ska leda direkt ut till jobb. En

målsättning som inte är lika tydlig inom den det reguljära utbildningssystemet. Avsaknaden av tydlighet skapar problem och i en lågkonjunktur, där grupper som tidigare inte varit arbetslösa blir det, har riktade utbildningar tidigare haft en stor funktion att rusta och öka förutsättningarna för de arbetslösa att ta jobb som växer fram efter kriserna. Det blir orimligt för det reguljära utbildningssystemet att ta över ansvaret för vissa bristyrken på kortare sikt. Både omfångsmässigt och kostnadsmässigt.

Arbetsmarknadsutbildningar från Arbetsförmedlingen har också erbjudits först efter en längre tid i arbetslöshet och för utsatta grupper. Krasst innebär detta att uppsagda till följd av Coronakrisen, som behöver uppgradera sina kunskaper eller omskola sig, inte kommer att erbjudas detta tidigt under arbetslöshetsperioden. I dagsläget finns heller inga indikationer på att Arbetsförmedlingen kommer med den typen av paket för de som nu bli arbetslösa.

En övergång från arbetsmarknadsutbildning till reguljära studier är alltså på väg men ännu finns det allt för stora frågetecken. Kommunerna kommer behöva få finansiering för detta utökade uppdrag som innebär både ökade volymer och fler elever i behov av stöd. Studiefinansieringen för vuxna är inte heller klarlagd. Nu betalar staten, via Arbetsförmedlingen, både elevkostnader och utbildningsplatser för arbetsmarknadsutbildningar. Komvux å andra sidan finansieras av kommunen och den egna individen.

Här ser vi att en ökad kommunal samverkan med näringslivet kring kompetensbehov kommer vara viktig.

Ungdomar och det kommunala aktivitetsansvaret

Det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) innebär att kommunen har aktivitetsansvar för de ungdomar som är folkbokförda i kommunen, som inte fyllt 20 år och inte är i utbildning på nationellt program i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan eller motsvarande utbildning. Ansvar innebär att hålla sig informerad om vilka som omfattas av ansvaret och vid behov bidra med insatser för att i första hand motivera ungdomar att påbörja, återuppta sina studier och fullfölja en utbildning. Kommunen ska löpande hålla sig informerad hur unga som tillhör KAA är sysselsatta och också dokumentera och föra dataregister över de unga som omfattas samt rapportera uppgifterna till Statistiska centralbyrån, SCB. Insatser som görs ska ta sin utgångspunkt i ungdomarnas behov, förutsättningar och mål. Ansvaret gäller också de unga som deltar i utbildning på annan ort.

Kommunen bör ha en handlingsplan med tydliga ansvarsområden samt en ändamålsenlig organisation för arbetet och man ska också samverka med andra aktörer. Idag finns ansvaret för KAA inom gymnasieskolan där studie- och yrkesvägledare samt kurator är de som kontaktar och följer upp

elevernas aktivitet. Andra halvåret 2019 omfattades 59 unga av KAA. Flertalet har då arbete vid uppföljning. Övriga insatser som erbjuds ungdomen är främst riktade mot att återgå till studier, till exempel motiverande samtal och studievägledning. För de unga som är i behov av utökad stöd finns möjligheten att via remiss från gymnasieskolan komma till Trappstegets ungdomsverksamhet. Under 2016 till sent 2018 fanns en gemensam resursfunktion (Arbetsförmedling, Arbetsmarknadsenheten och skolan) som samfinansierades av statliga medel. Denna resurs verkade för att erbjuda insatser för de som inte hittade sin plats inom skolan men som inte var i behov av Trappstegets omfattande samordnade insatser. Projektet kunde därmed gå in och komplettera ordinarie verksamheter. Det möjliggjorde att en utökad målgrupp, unga mellan 16 och 24, kunde erbjudas insats utöver studier inom vuxenutbildningen och inskrivning/insats från Arbetsförmedlingen. Projektet avslutades då det inte fanns förutsättningar för en fortsatt gemensam finansiering.

Orienteringskurser

Orienteringskurser är kortare studier utan betyg där ett intyg kan utfärdas istället. Kursen ges som ett stöd till individens framtida studie eller yrkesval. Det kan också vara kurser som stödjer studieteknik och validering av tidigare kunskaper. Kurser kan också ges för att stödja språksvaga i en yrkesutbildning eller äldre som har bristande digital kompetens. Sammanfattningsvis är det utbildningar som rustar individen för att välja rätt och kunna lyckas i sina studie- och yrkesval.

Aktiva åtgärder

Insatser för att bryta arbetslöshet för både vuxna och unga är relevanta utifrån många aspekter och inte enkom avseende försörjningsfrågan. Det handlar om att aktivt motverka utanförskap. Ett tidigt misslyckande i arbetslivet i form av ungdomsarbetslöshet kan vara början på ett arbetsliv med svag anknytning till arbetsmarknaden. Även för vuxna kan ett avbrott i karriären, så som arbetslöshet få långtgående konsekvenser för anknytning till och position på arbetsmarknaden. Generellt är det ungdomar och nyanlända som har haft det svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Gruppen skolsvaga ungdomar är extra sårbara. Det är viktigt att hitta sådana verktyg som kan öka kvalifikationerna och därmed anställbarheten i de grupper som står längst ifrån arbetsmarknaden.

Gymnasieskolan är viktig men många har problem med att komma in på, och ta sig igenom, gymnasiet. Längre och mer teoretiska yrkesprogram på gymnasieskolan tenderar att försvåra för elever med låga grundskoleresultat. Jämfört med andra länder har yrkesutbildningen i Sverige liten arbetsplatsförlagd utbildning (APL). Vilket kan anses vara en brist eftersom forskning visar att tidiga kontakter med arbetslivet är mycket betydelsefulla för ungdomars etablering på arbetsmarknaden. Äldre arbetslösa har ofta en

lägre formell utbildning men mer yrkes-, bransch- och företagsspecifikt kunnande, vilket gör att även denna grupp kan behöva insatser som höjer deras formella kvalifikationer.

Bristen på formell utbildning framstår också som en av de allra viktigaste faktorerna inom ramen för integrationspolitiken. Ett viktigt led är att etableringsinsatserna för nyanlända och verksamma insatser bör ske nära arbetsmarknaden.

Om man jämför de som har arbete med de som är arbetslösa så framstår, i nästan alla sammanställningar, de arbetslösa som förlorarna. Åtgärder för att lindra arbetslösheten och dess effekter är bland annat att satsa på utbildning och att stärka de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Det finns ett mycket starkare samband mellan ohälsa vid öppen arbetslöshet än arbetslöshet med aktiva åtgärder. Det omvända sambandet, då nedsatt hälsa leder till arbetslöshet, är också viktigt att hålla i minnet. Olika former av hjälp och rehabilitering till arbete för dem som inte är fullt arbetsföra är en annan viktig aspekt av arbetslöshetsfrågan.

Kontakter och nätverk är en viktig väg till jobb. Därför är feriejobb, sommarjobb, praktik och extrajobb under studietiden viktiga för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden. Det är då unga skapar kontakter och referenser. Detta gäller givetvis även vuxna som genom en praktikplats kan visa på anställningsbarhet och på så sätt få arbetsreferenser.

Framtida projekt

Inom ramen att möta en kommande konjunkturavmattning har Vaggeryd, Gnosjö och Värnamo kommun gemensamt ansökt om medel från Svenska ESF-rådet samt Regionen i Jönköpings län för ”Vuxenutbildning för alla”. Med ett ökande regionalt perspektiv och kommunernas vuxenutbildningar som en allt viktigare aktör för yrkesutbildningar för vuxna fokuserar projektansökan på utsatta grupperns möjligheter till yrkesutbildning. Projektet lyfter också näringslivets medverkan och deras ökade medvetenhet som nödvändiga faktorer för att målgruppen skall få fäste på arbetsmarknaden. Projektet avses att starta september 2020 under förutsättning att erforderliga beslut fattas. Beviljas inte projektmedlen kvarstår utmaningen och ett omtag i frågan bör göras.

Förslag för att minska arbetslöshet och ekonomiskt bistånd

Utöka arbetsmarknadsanställningar

Förslag:

Utökat antal välfärdsanställningar, det vill säga anställningar som är riktade mot gruppen som har ekonomiskt bistånd. Genom att öka upp med 10 anställningar kan ett ökat försörjningsstöd motas. Anställningarna kan påbörjas inom Arbetsmarknadsenheten men avsikten för varje anställning bör vara en vidareplacering inom kommunen med reguljär anställning som slutligt mål. Förslaget är att tillföra budget med 1 340 000 kr avsedda för välfärdsanställningar (se kalkyl i bilaga)

- 6 nystartsjobb á 170 000 kr per anställning vilket innebär 1 020 000 kr.
- 4 lönebidragsanställningar á 80 000 kr per anställning vilket innebär 320 000 kr.

Vad krävs för att förslaget ska vara genomförbart:

- Förvaltningarna öppnar upp för fler arbetsmarknadsanställningar i sina verksamheter.
- Arbetsmarknadsenheten ansvarar för inledning av anställning, kontakt med Arbetsförmedling, lönehantering, planering av studier i samråd med Vux, uppföljning av anställning samt vidare matchning mot annat arbete.
- Vuxenutbildningen kompletterar anställningen med en kortare yrkesutbildning och validering som ökar individens anställningsbarhet långsiktigt (ex. utbildning inom grönytehantering, vård och omsorg, beredningskök, turism).
- Arbetsstället ansvarar för arbetsinnehållet och daglig arbetsledning samt har arbetsmiljöansvar.

Kompetens och yrkesdiskussion

Förslag:

Kommunen ser över möjligheten till att anställa andra yrkeskategorier som kan vara resurser inom vård och omsorg samt inom barn och utbildning. Det kan vara serviceassistenter med mera. Det är yrkeskategorier som kommunen i dagsläget inte har så det handlar om att ta fram nya titlar och yrkesområden. Detta kan vara ett sätt att hantera problemet med kompetensförsörjning inom bland annat äldreomsorgen och förenklar för lågutbildade att släppas in på arbetsmarknaden. Även här är vidareutbildning en del av den fortsatta processen. Bedömningen är att det kommer finnas utbildningsmedel att söka framöver.

Förslaget förutsätter att denna diskussion i ett första läge måste tas med berörda nämnder, personalenheten och fackliga parter. Vid ett beslut om ovan kan Arbetsmarknadsenheten vara behjälpliga med matchningen av individer och uppföljning av anställning och studier.

Utöka orienteringskursutbudet med arbetsmarkandsinriktning till utsatta grupper

Förslag:

Orienteringskurser som via vuxenutbildningen utgår från Arbetsmarknadsenheten och dess målgrupper. En orienteringskurs som erbjuds de som ansöker om ekonomiskt bistånd men också övriga målgrupper som finns inom ramen för Arbetsmarknadsenheten. Vuxenutbildningen ansöker om statsbidrag för utbildningen och Arbetsmarknadsenheten kan vara en utförare för de målgrupper som finns inom Arbetsmarknadsenheten. Orienteringskurserna kan kompletteras med anställningar och praktik.

Exempelvis följande kurser:

Arbetsmarknadskunskap: Målsättning att ge grundläggande kunskaper om arbetsliv, arbetsmarknad och jämställdhet i Sverige. Att kunna etablera sig och stärka sin ställning på arbetsmarknaden är av avgörande betydelse både för individen och för samhället. Kunskaper om arbetslivets struktur, villkor och om arbetsmarknaden bidrar till att öka individens beredskap för att möta behoven i ett snabbt föränderligt arbetsliv och på en komplex arbetsmarknad.

Möjlighet till validering: Vuxna har erfarenheter, kunskaper och kompetenser som de fått till exempel genom utbildning, arbetsliv, i hemmet

eller i föreningslivet. Orienteringskursen kan ge tillfälle till att kartlägga, bedöma, värdera och dokumentera dessa genom en validering.

Grundläggande digital kompetens: Vi lever i ett alltmer digitaliserat samhälle. Därför är det viktigt att förstå hur digitala verktyg och medier fungerar. Det är också viktigt att förstå hur digital teknik påverkar samhället och människan på olika sätt. Kunskaper i digital kompetens ger människor förutsättningar att ta beslut i vardagen och att delta aktivt i arbetsliv och samhällsliv.

Kostnadmässigt bedöms att statsbidraget kan täcka de personalkostnader som behövs och att det i övrigt kan genomföras inom befintlig ram på Arbetsmarknadsenheten.

Se över ungdomsarbetet

Förslag:

Frågan om hur kommunen möter unga vuxnas med behov av stöd till arbete eller studier behöver ses över. Enligt Arbetsförmedlingens statistik har ungdomsarbetslösheten skjutit i höjden och risken är stor att ännu fler kommer att slås ut. Ungdomar utan fullständig gymnasieutbildning är en av de största riskgrupperna för långvarigt utanförskap. Genom en utbyggnad av KAA så kan fler ungdomar fångas upp i ett tidigt skede och stöttas i att hitta vägar till självförsörjning. Utifrån tidigare projekt är bedömningen att tidiga insatser är framgångsrika och att det finns ett behov av att utveckla det uppsökande arbetet. Detta för att i högre grad fånga upp hemmasittare och att då också erbjuda stöd upp till 24 års ålder då många av de här ungdomarna behöver stöttning längre upp i åren. Gruppen behöver kartläggas för att kontinuerlig och tillförlitlig statistik skall finnas tillgänglig för proaktiva åtgärder när sådana behövs.

Förslaget innebär att utvärdera och se över befintliga insatser av inblandade parter för att därefter göra en bedömning om ytterligare förslag till insatser är aktuella samt att då kostnadsberäkna dessa.

Försäkringsmedicinska utredningar

Förslag:

En betydande andel av de som uppbär ekonomiskt bistånd under lång tid tillhör en grupp som hamnar i ett ingenmansland. De bedöms sakna arbetsförmåga men saknar också de underlag som krävs för att Försäkringskassan ska kunna ta beslut om permanent sjukersättning. Försäkringskassan beviljar allt färre individer sjuk- eller aktivitetsersättning

och glappen mellan ersättningssystemen påverkar försörjningsstödet negativt. Försäkringskassans verktyg är nästintill obefintliga och de bedömer och fattar beslut enligt de underlag som finns. Saknas relevanta underlag riskerar personen att hamna i en ständig process av överklagande av beslut, uppgivenhet och riskerar också att kvarstå i försörjningsstödet fram till ålderspension. Många kommuner, bland annat Tranås och Jönköping, har länge arbetat med att korta tiderna i försörjningsstöd genom att ombesörja försäkringsmedicinska utredningar. Mångåriga kostnader för människor i fel försörjningssystem har på så sätt kapats. I Vaggeryd handlar det om 10 till 20 personer på årsbasis med mångårig betydande ohälsa, där insatser avlöpt varandra utan resultat och där utsikter till arbetet bedöms som uttömda.

Förslaget är att medel avsätts för att köpa in den kompetens som krävs för att ta fram underlag som för individen i mål. Kostnadsmässigt är detta utredningar som bedöms kostar cirka 60 000 kr per individ och förslaget är att köpa in 2 stycken under 2020 till en total kostnad av 120 000 kr.

Vid ett snitt på 8 000 kr per hushåll är försörjningsstödskostnaden 96 000 kr på ett år. Med rätt försörjning är kostnaden för utredningen intjänad på 7-8 månader.

Kommunal praktik

Förslag:

De kommunala förvaltningarna bör ta ett större ansvar för att ta emot praktikanter. Praktik är en framgångsrik väg in på arbetsmarknaden - framförallt för utsatta grupper. Nu och framåt kommer behovet att vara extra stort.

Ett politiskt direktiv till samtliga förvaltningar och kommunala bolag om att ta emot praktikanter i sina verksamheter. Praktikplatserna skall antalsbestämmas med möjlighet för skolan och Arbetsmarknadsenheten att rekvidrera platser när så behövs.

Samverkan

Förslag:

För att klara stödet till arbetslösa och få till en bra kompetensväxling kommer Arbetsförmedlingen och kommunerna sannolikt behöva samarbeta allt närmare de kommande åren. Kommunledning och Arbetsförmedling har en idag otydlig samverkansstruktur och det är angeläget att uppdatera de

avtal som tidigare har funnits men som i dag inte längre är aktuella.
Förväntningar och ansvarsfördelningen behöver klargöras.

Förslaget är att kommunledning kallar Arbetsförmedlingens länsledning för
samtal om ovan.

Regionen ses få en allt starkare roll i den regionala arbetsmarknadspolitiken.
Deras roll är fortsatt oklar och behöver ytterligare förtydligas i relation till
den regionala Arbetsförmedlingen och kommunen.

Förslag är även att Regionens arbetsmarknadsavdelning kallas tillsammans
med Arbetsförmedlingen eller separat för samtal med kommunledningen.

Näringslivet

Förslag:

När ekonomin tar fart så kommer kraven på kunskaper att öka vid
nyanställningar. Kompetensförsörjningen blir åter en av de viktigaste
frågorna för näringslivet i kommunen. De kompetens- och
utbildningsinsatser som sannolikt kommer att följa i krisens spår kommer att
öka behovet av samverkan med näringslivet. Utbildningsförvaltningen och
Näringslivschefen får därför i uppdrag att verka för ett ökat samarbete med
näringslivet kring praktikplatser och företagsförlagt lärande inom
tillverkningsindustri och service i kommunen.

Vaggeryd 2020-05-13

Jenny Andersson
Enhetschef
Arbetsmarknadsenheten

Michael Anderberg
Områdeschef
Arbetsmarknadsenheten

Bilaga

Kalkyl välfärdsanställningar

		12 månader			12 månader	
Anst. Nystartsjobb	6	170 000 kr	1 020 000 kr	6	170 000 kr	1 020 000 kr
Anst. Lönebidrag	4	80 000 kr	320 000 kr	4	80 000 kr	320 000 kr
Summa	10		1 340 000 kr	10		1 340 000 kr
Försörjningsstöd mån/år	8 000 kr	96 000 kr	960 000 kr	9 916 kr	119 000 kr	1 190 000 kr
Differans lön/försörjningsstöd			- 380 000 kr			- 150 000 kr

Kalkylen bygger på nuvarande regelverk från Arbetsförmedlingen och lönesättning. Genom att erbjuda en anställning med lön för den med ett försörjningsstöd så blir kalkylen denna. Ett nystartsjobb har en lägre ersättning från Arbetsförmedlingen och har i genomsnitt en total lönekostnad på 170 000 kr per år. En anställning med lönebidrag ca 80 000 kr per år. Har en den anställde haft ett försörjningsstöd med 8000 kr per månad eller 96 000 kr per helår så blir kostnaden att anställa en person 38 000 kr istället. Kalkylen visar även på ifall den anställde haft ett ännu högre försörjningsstöd då blir kostnaden ännu lägre för en anställning. Kalkylen visar inte på det skatteunderlag som en anställd genererar jämfört med någon som har försörjningsstöd.